

Capitolul I

DEFINIȚIA, OBIECTUL, SCOPUL, TRĂSĂTURILE SPECIFICE ȘI LOCUL DREPTULUI PENAL ÎN SISTEMUL DREPTULUI ROMÂNESC

§ 1. Definiția dreptului penal

Dreptul penal, ca domeniu de studiu, este dificil de definit, întrucât o definiție presupune tratarea unor instituții, reținerea elementelor esențiale și a corelațiilor semnificative dintre acestea. Dificultatea formulării unei definiții este cu atât mai evidentă cu cât ramura de drept și știința dreptului penal s-au format, au evoluat și au înregistrat schimbări semnificative de la o epocă la alta, de-a lungul evoluției societății umane.

De asemenea, dreptul penal, ca știință și ca ramură de drept, diferă de la stat la stat, în funcție de specificul legislației penale și de politica penală a fiecărui stat. În prezent, cu toată diversitatea dreptului penal european, există și un drept penal comunitar bazat pe tratate și convenții internaționale, care are la bază cooperarea statelor europene pe temeiul Convenției Europene pentru drepturile omului¹. Desigur, este vorba de normele de drept comunitar penal adoptate de statele membre ale Uniunii Europene, care și-au creat în plan instituțional organisme specifice, cum ar fi: Parlamentul european, Consiliul, Comisia, Curtea de justiție și Curtea de Conturi².

În raport de aceste schimbări, definițiile au fost diverse și au avut limite și modificări în consecință. În continuare, ne vom opri asupra definiției dreptului penal ca ramură de drept și ca știință a dreptului românesc.

Dreptul penal este acea ramură a sistemului de drept românesc care cuprinde totalitatea normelor juridice prin care se arată în ce condiții o faptă este infracțiune, felul acestor infracțiuni, sancțiunile ce se aplică în cazul comiterii lor, precum și răspunderea penală, în vederea apărării ordinii de drept din România împotriva unor asemenea fapte.

Acest ansamblu de norme juridice este structurat într-un sistem, în jurul instituțiilor fundamentale ale dreptului penal – infracțiunea, sancțiunile penale și răspunderea penală.

Dreptul penal, ca ramură de drept, are două părți componente: partea generală și partea specială. Prima se referă la norma penală, infracțiunea, sancțiunile penale

---

¹ J. Pradel, G. Corstens, *Droit pénal européen*, Édition Dalloz, Paris, 1999 – lucrare de referință, care se referă la diversitatea dreptului penal european, la dreptul penal izvorât din Convenția europeană pentru drepturile omului, la dreptul penal și dreptul comunitar etc.

² G. Antoniu, *Dreptul penal și integrarea europeană*, în RDP nr. 3/2001, pp. 9-45.

și răspunderea penală, în timp ce a doua privește incriminarea fiecărei infracțiuni. Legătura dintre aceste părți este evidentă, ele formând un tot unitar.

Știința dreptului penal cuprinde ansamblul de idei, teorii și concepții cu privire la dreptul penal și instituțiile sale. La fel ca dreptul penal ca ramură de drept unitară, știința dreptului penal este unică, chiar dacă are două părți distincte – partea generală și partea specială.

Existența unor raporturi între dreptul penal și alte ramuri de drept determină același gen de raporturi și între știința dreptului penal și celelalte științe de ramură normative (drept procesual penal, drept constituțional, drept civil, drept administrativ, dreptul muncii¹ etc.) și nenormative (criminologie, criminalistică, psihologie judiciară, psihiatrie judiciară, penologie și știință penitenciară, medicina legală etc.).

Conceptul de drept penal are și alte semnificații, după cum urmează:

- drept penal material (substanțial) și drept penal formal (procesual); se face deosebirea între dreptul penal, ca ramură de drept, și dreptul procesual penal, ca sistem de norme care reglementează procesul penal;
- drept penal pozitiv (normele juridice aflate în vigoare) și drept penal natural (o stare ideală, o aspirație care orientează conștiința socială);
- drept penal obiectiv (ca sistem de norme juridice, astfel cum a fost definit mai sus) și drept penal subiectiv (ca putere acordată de normele juridice unui subiect de drept de a pretinde altora să acționeze într-un anumit fel).

§ 2. Obiectul dreptului penal

Este format din raporturile sociale de apărare împotriva criminalității, ce se nasc între stat și infractor sau făptuitor, ca urmare a comiterii unei fapte prevăzute de legea penală sau a unei infracțiuni, în vederea tragerii la răspundere penală a acestuia din urmă prin aplicarea pedepselor sau a celorlalte măsuri penale. Acestea sunt denumite relații de represiune penală.

În literatura de specialitate se face distincție între relațiile de apărare socială, relațiile de represiune și relațiile de apărare socială – represive și de conformare, toate constituind obiect al dreptului penal².

Astfel, se susține cu temei că relațiile de apărare socială constituie obiect de reglementare pentru dreptul penal, deoarece normele penale arată faptele

---

¹ D. Cîrmaciu, *Considerații teoretice și practice referitoare la unele infracțiuni comise în sfera relațiilor de muncă din sectorul privat*, în vol. *Forme ale răspunderii juridice aplicabile în dreptul muncii*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, pp. 115-121; L. Onica Chipea, *Dreptul muncii. Curs universitar*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Pro Universitaria, București, 2017, pp. 118-119.

² C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 25.

periculoase pentru societate și sancțiunile penale aplicabile persoanelor care comit infracțiuni.

De asemenea, se consideră că obiectul dreptului penal este format și din relațiile de apărare socială represive și de conformare, care se nasc din momentul intrării în vigoare a legii penale. În acest mod, dreptul penal capătă un rol preponderent preventiv în apărarea valorilor sociale prevăzute de lege¹.

Iată cum o relație de apărare socială, de conformare, se poate transforma într-o relație de conflict între stat și infractor, care impune restabilirea ordinii de drept, în cadrul căreia infractorului i se aplică o sancțiune penală pentru fapta săvârșită.

În dreptul penal român are prioritate funcția preventiv-educativă, dar cea sancționatoare intervine când unele valori sociale, cum ar fi statul, persoana, proprietatea etc., sunt lezate prin infracțiuni.

În consecință, obiectul dreptului penal cuprinde toate relațiile sociale la care am făcut referire și nu se oprește numai la relațiile de conflict.

§ 3. Scopul dreptului penal

Scopul dreptului penal era definit chiar în vechea reglementare, în sensul că „legea penală apără împotriva infracțiunilor România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept”².

Codul penal în vigoare nu mai definește scopul legii penale, pe considerentul că enumerarea valorilor sociale pe care le apără legea penală are un caracter exemplificativ³. Valorile sociale neenumerate sunt sintetizate prin sintagma „întreaga ordine de drept”, ceea ce înseamnă că, pentru a le cunoaște, trebuie să apelăm la toate normele de incriminare, indiferent unde își au sediul: Codul penal, legi penale speciale și legi nepenale care cuprind și dispoziții penale.

Un alt argument ar fi că nu a existat tradiție de reglementare în legislațiile române anterioare și nici în legislațiile penale moderne europene (Franța, Germania, Italia, Spania etc.).

În concluzie, chiar dacă scopul nu este definit de actuala reglementare, rezultă că legea penală apără interesele tuturor membrilor societății, iar dreptul penal, prin

---

¹ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 251.

² Reprodus astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 140/1996, publicată în M. Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996.

³ Noul Cod penal al României, adoptat prin Legea nr. 286/2009, publicat în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, care va intra în vigoare la o dată care va fi stabilită în legea pentru punerea în aplicare a acestuia.

valorile sociale pe care le apără, are un rol activ în apărarea, consolidarea și dezvoltarea societății românești.

§ 4. Dreptul penal – instrument al politicii penale

Politica penală face parte din politica generală a statului român și privește măsurile și mijloacele ce trebuie adoptate și aplicate în vederea prevenirii și combaterii fenomenului infracțional pe o perioadă determinată. Între politica generală a statului și politica penală a acestuia trebuie să existe o deplină concordanță pentru ca mijloacele de prevenire și combatere a criminalității să aibă deplină eficiență.

În consecință, dreptul penal este un instrument al politicii penale care, pentru a-și realiza scopul, trebuie să îndeplinească următoarele sarcini:

- să asigure prevenirea infracțiunilor prin mijloacele generale și specifice de prevenire, cum ar fi: incriminarea faptelor periculoase pentru societate și stabilirea prin lege a sancțiunilor penale;
- să asigure cadrul legal pentru realizarea funcției de apărare socială în vederea ocrotirii valorilor sociale, dar și a făptuitorilor împotriva abuzurilor la care ar putea fi supuși din partea organelor statului;
- să protejeze și să dezvolte noile valori și relații sociale ale statului, în formele consacrate de Constituția României, respectiv statul de drept, drepturile fundamentale ale omului, proprietatea etc.

§5. Trăsăturile specifice ale dreptului penal

Principalele trăsături specifice ale dreptului penal, care izvorăsc din realitățile economice, politice și sociale din România și se regăsesc în dispozițiile dreptului penal, sunt următoarele:

- a. raporturile sociale se nasc între stat și persoanele care săvârșesc fapte prevăzute de legea penală;
- b. sancțiunile prevăzute de legea penală diferă de orice alte sancțiuni și măsuri juridice; ele îndeplinesc un dublu rol: preventiv-educativ și sancționator, fiind aplicate numai de instanțele de judecată în cadrul procesului penal;
- c. scopul dreptului penal are un caracter specific în raport cu alte ramuri de drept, deoarece apără valorile menționate împotriva unor fapte prevăzute de legea penală, care constituie cele mai grave fapte antisociale;
- d. prin specificul raporturilor juridice reglementate, dreptul penal aparține dreptului public, instituind raporturi de putere sau de autoritate, iar regulile de conduită stabilite pentru destinatarii legii sunt imperative;

e. este un drept unitar, deși normele sale sunt prevăzute atât în codul penal, cât și în alte acte normative extrapenale. În acest sens, art. 141 C. pen. definește legea penală ca fiind orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi sau decrete.

Actualul Cod penal definește legea penală în art. 173: „Orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege”.

În funcție de specificul reglementării și de întinderea domeniului său de aplicare, se face distincție între dreptul penal – parte generală și dreptul penal – parte specială.

Partea generală a dreptului penal cuprinde norme generale ce vizează condițiile de incriminare și de sancționare a faptelor penale, scopul și limitele de aplicare a legii penale, conceptul, trăsăturile și principalele modalități ale infracțiunilor, regimul penal al răspunderii penale, categoriile de pedepse, cauzele care înlătură caracterul penal al faptei etc.

Partea specială se referă la acele reglementări cu caracter strict incriminator, care stabilesc conținuturile diferitelor infracțiuni individuale.

Studierea celor două părți ale dreptului penal, care formează un tot unitar, ca discipline distincte, se face numai din necesități didactice. Deci, nu suntem în prezența a două drepturi penale distincte, așa cum sunt denumite de unii autori în literatura juridică¹. De altfel, și dreptul procesual penal are două părți, dar nu se consideră că există două drepturi procesual-penale, unul general și altul special. De menționat că și știința dreptului penal este unică, chiar dacă are două părți – partea generală și partea specială.

§ 6. Locul dreptului penal în sistemul dreptului românesc

Dreptul penal, ca ramură distinctă a dreptului intern românesc, apără ordinea de drept împotriva faptelor cu cel mai ridicat grad de pericol social. Ilicitul penal, infracțiunea, fapta prevăzută de legea penală determină folosirea unor metode și mijloace juridice specifice de ocrotire a diverselor valori sociale. Astfel, sunt apărute și valori sociale care sunt reglementate de alte ramuri de drept, cum ar fi: proprietatea, familia, siguranța transporturilor etc., în măsura în care faptele sunt încriminate ca infracțiuni.

Dreptul penal, ramură autonomă și specifică în peisajul reglementărilor juridice, se află într-o strânsă legătură cu alte ramuri de drept, cum ar fi: dreptul

---

¹ R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel. Droit pénal général et procédure pénale*, Ed. Cujas, Paris, 1967, p. 94 și urm.

constituțional, dreptul procesual-penal, dreptul civil, dreptul finanțelor publice etc.¹.

Dreptul constituțional stabilește prin normele sale valorile esențiale pentru configurarea ordinii de drept în ansamblul ei. Normele penale incriminează faptele periculoase pentru stat, pentru ordinea de drept etc., consacrate prin normele de drept constituțional.

Dreptul penal material sau substanțial se află în interacțiune cu dreptul procesual penal, care stabilește regulile de bază prin intermediul cărora se organizează descoperirea, urmărirea, judecarea și sancționarea celor care săvârșesc infracțiuni, dar și cu criminalistica și criminologia².

De asemenea, dreptul penal interferează și cu dreptul civil în ceea ce privește apărarea relațiilor patrimoniale și personale nepatrimoniale (obiect de reglementare a dreptului civil). Aceste valori sunt protejate și prin mijloace specifice de drept penal (sancțiunile penale) împotriva faptelor periculoase.

---

¹ D. Cârmaciu, *Dreptul finanțelor publice*, Ed. Universității din Oradea, 2010, pp. 7-12.

² C. Miheș, *Criminalistica*, Ed. Universității din Oradea, 2010, pp. 12-14.

Capitolul II

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE SAU REGULILE DE BAZĂ ALE DREPTULUI PENAL

Principiile fundamentale sunt acele idei diriguitoare care călăuzesc elaborarea și realizarea normelor penale și se regăsesc în cadrul instituțiilor de bază ale dreptului penal (infracțiunea, sancțiunile și răspunderea penală)¹.

Cunoașterea lor este necesară fiindcă ajută la interpretarea corectă a unor norme penale insuficient de clar formulate și la pronunțarea unor soluții legale de către organele judiciare. Aceste principii fundamentale se deduc din dispozițiile normelor penale și se disting de principiile speciale prin faptul că acestea din urmă au o aplicabilitate mai restrânsă (de exemplu, cele referitoare la aplicarea legii penale în spațiu și timp).

În literatura juridică nu există un punct de vedere unitar cu privire la sfera principiilor fundamentale ale dreptului penal, susținându-se că legalitatea și umanismul sunt valabile pentru întregul sistem de drept, dar sunt de bază și pentru dreptul penal².

De asemenea, se susține cu temei că principiile consacrate în documentele internaționale și preluate de normele constituționale ale statelor constituie reguli de bază și pentru dreptul penal, inclusiv pentru dreptul penal român³.

Considerăm că principiile fundamentale ale dreptului penal sunt următoarele: *legalitatea, caracterul personal al răspunderii penale, individualizarea răspunderii penale, umanismul dreptului penal, egalitatea în fața legii penale, răspunderea penală subiectivă și unicitatea răspunderii penale.*

§1. Principiul legalității răspunderii penale, a legalității incriminării și a pedepsei

Potrivit acestui principiu, în domeniul dreptului penal, întreaga activitate se desfășoară în baza legii și în conformitate cu aceasta. El constituie o garanție a libertății persoanei împotriva abuzurilor și arbitrariului din cadrul aparatului judiciar. Acest principiu a fost formulat de către Cesare Beccaria⁴, în lucrarea „Despre delict și pedeapsă”, conturându-se prin patru garanții majore:

---

¹ M. Basarab, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, vol. I, p. 8.

² V. Dongoroz, *Sinteze asupra noului Cod penal*, în *Revista de studii și cercetări juridice* nr. 1/1969, p. 11 și urm.

³ V. Pașca, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 4-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 32.

⁴ C. Beccaria, *Despre delict și pedeapsă*, Ed. Științifică, București, 1965.

- cetățeanul nu poate fi limitat în drepturile sale individuale decât prin voința legiuitorului;
- cetățeanul trebuie să fie protejat împotriva abuzurilor puterii;
- cetățeanul trebuie să cunoască ceea ce este permis și ceea ce este interzis de lege;
- pedeapsa se justifică prin caracterul ei retributiv, descurajant și util pentru conservarea ordinii sociale.

În funcție de cele trei mari instituții reglementate de legea penală (infracțiunea, răspunderea penală și pedeapsa), legalitatea se concretizează în următoarele reguli:

a. Legalitatea incriminării și a pedepsei (nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege), regulă consacrată de art. 2 din vechiul Cod penal, potrivit căruia „legea prevede care fapte constituie infracțiuni, pedepsele ce se aplică infractorilor și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii acestor fapte”.

Actualul Cod penal al României reglementează două principii de sine stătătoare: legalitatea încriminării (art. 1) și legalitatea sancțiunilor de drept penal (art. 2).

Art. 1. „Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni.

Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când era săvârșită.

Art. 2. Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță, dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.

Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia”.

Deosebirea față de formularea din vechea reglementare a acestui principiu constă în enunțarea lui, prin sublinierea de neretroactivitate a legii penale, cerința a anteriorității normei de incriminare și a normei care prevede sancțiuni de drept penal.

De asemenea, din art. 17 alin. (1) din vechiul Cod penal rezultă că fapta, pentru a fi infracțiune, trebuie să fie prevăzută de legea penală. Dispoziția se regăsește și în actualul Cod penal.

Dispozițiile art. 23 alin. (9) din Constituția României prevăd că „nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii”¹.

---

¹ Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în M. Of. nr. 758 din 29 octombrie 2003, aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003.

În consecință, potrivit principiului legalității pedepsei, nu se pot aplica alte pedepse sau măsuri decât cele prevăzute de legea penală, în limitele și condițiile stabilite de ea.

b. Legalitatea răspunderii penale, care se desprinde din prevederile art. 17 alin. (2) din vechiul Cod penal, potrivit căruia „infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale”. Această prevedere legală este cuprinsă și în actualul Cod penal.

Dacă fapta prevăzută de legea penală nu constituie infracțiune sau nu întrunește elementele constitutive ale acesteia, nu va exista nici răspundere penală, iar acțiunea penală nu va fi pusă în mișcare sau, dacă a fost pusă în mișcare, nu va mai putea continua. În aceste situații, după caz, organul de urmărire penală va dispune clasarea cauzei, iar instanța de judecată va pronunța achitarea (art. 16 C. pr. pen.).

În literatura juridică s-a exprimat o opinie demnă de luat în seamă, în sensul utilizării unei terminologii simplificate în cazul formulării principiului legalității incriminării și al pedepsei, respectiv prin sintagma „principiul legalității penale”. Se are în vedere generalitatea aplicării acestuia pe toate segmentele legislației penale și la nivelul tuturor instituțiilor dreptului penal¹.

§ 2. Principiul caracterului personal al răspunderii penale

Potrivit acestuia, numai infractorul poate fi tras la răspundere penală, ceea ce înseamnă că pedeapsa i se poate aplica numai celui care a săvârșit infracțiunea, măsurile penale se pot lua numai față de cei care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală și prezintă pericol social ce trebuie înlăturat.

În dreptul penal, spre deosebire de alte ramuri de drept, nu poate fi antrenată răspunderea penală pentru fapta altuia.

În prezent, prin derogare de la caracterul personal al răspunderii penale, Codul penal reglementează răspunderea penală a persoanelor juridice². De altfel, există state unde este admisă răspunderea penală a persoanelor juridice (Elveția, Anglia, Irlanda, Franța, Norvegia etc.).

Introducerea răspunderii penale a persoanelor juridice presupune o derogare de la principiul caracterului personal al răspunderii penale, dar și o altă abordare a unor instituții de bază ale dreptului penal, cum ar fi: participația penală, existența

---

¹ N. Giurgiu, *Drept penal*, Ed. Cantes, Iași, 2000, p. 35.

² A. Dincu, *Modalități privind reforma dreptului penal român*, în *Revista de știință penitenciară* nr. 3-4/1991, pp. 128-129; C. Butiuc, *Despre o eventuală răspundere penală a persoanelor juridice*, în *Dreptul* nr. 10-11/1994, p. 87 și urm.; L. Mișu, *Discuție cu privire la o eventuală răspundere penală a persoanelor juridice*, în *Dreptul* nr. 10-11/1994.

circumstanțelor atenuante și agravante, modul de aplicare a unor cauze de agravare (concursul de infracțiuni, recidiva, pluralitatea intermediară) etc.

Astfel, s-a ținut seama de convențiile la care România a devenit parte, care prevăd aplicarea sancțiunilor penale în cazul persoanelor juridice, precum și de angajamentele asumate de statul nostru în negocierile pentru aderarea la Uniunea Europeană. De asemenea, legea privind răspunderea penală a persoanelor juridice pentru infracțiunile de falsificare de monede sau de alte valori a fost abrogată ca urmare a modificărilor aduse Codului penal în materie¹.

Actualul Cod penal reglementează răspunderea penală a persoanei juridice. Art. 135 din cod prevede condițiile generale de răspundere penală a persoanei juridice, având corespondent în art. 19/1 din vechiul cod, cu deosebiri esențiale de reglementare ce vor fi analizate într-o altă secțiune.

§ 3. Individualizarea răspunderii penale

Acest principiu presupune stabilirea și aplicarea sancțiunilor de drept penal în funcție de gravitatea faptei săvârșite, pericolozitatea infractorului și de necesitățile de îndreptare a acestuia. Art. 74 din actualul Cod penal stabilește criteriile generale de individualizare a pedepsei.

Individualizarea poate fi: legală, judiciară și administrativă.

Individualizarea legală o face legiuitorul prin prevederea în norma de incriminare a speciei și limitelor speciale ale pedepsei, a măsurilor penale etc., în funcție de gradul de pericol social abstract al faptei comise.

Individualizarea judiciară o face instanța de judecată și constă în stabilirea și aplicarea pedepsei concrete, în cadrul limitelor legale, avându-se în vedere pericolozitatea și gravitatea faptei săvârșite, persoana infractorului, împrejurările care atenuază sau agravează pedeapsa și contribuția fiecărui participant la săvârșirea infracțiunii. În condițiile legii, se poate individualiza și modul de executare a pedepsei (suspendarea condiționată sub supraveghere, în regim de detenție, amenda penală, alternative la pedeapsă).

Individualizarea administrativă are loc în cursul executării acesteia, dar în baza legii (liberarea condiționată).

§ 4. Umanismul dreptului penal

Acest principiu presupune grija statului față de cei care au încălcat legea, dar și pentru ceilalți membri ai societății, care au respectat-o și sunt victime ale

---

¹ Legea nr. 299/2004, publicată în M. Of. nr. 593 din 1 iulie 2004, a fost abrogată prin Legea nr. 278/2006, publicată în M. Of. nr. 601 din 12 iulie 2006.

infracțiunii. Deci, legea penală pretinde membrilor societății să aibă o anumită conduită, să nu comită infracțiuni. În acest mod, întreaga societate este apărută împotriva infracțiunilor.

El este exprimat prin caracterul și scopul legii penale, sistemul și scopul pedepselor (prevenția generală și constrângerea, posibilitatea înlocuirii răspunderii penale, suspendarea executării pedepsei, libertatea supravegheată a minorului, reabilitarea de drept etc.). Chiar și constrângerea nu urmărește cauzarea de suferințe fizice și nici înjosirea persoanei condamnatului, iar scopul pedepsei este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

Abolirea pedepsei cu moartea constituie un argument care pledează pentru caracterul umanist al dreptului penal român. De asemenea, alternativele la pedeapsă (renunțarea la aplicarea pedepsei și amânarea aplicării acesteia) prevăzute de actualul Cod penal pledează pentru caracterul umanist al dreptului penal român.

§ 5. Egalitatea în fața legii penale

Acest principiu este consacrat în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, precum și în Constituția României (art. 16).

Cităm, în ordinea enumerării documentelor menționate, din textele care consacră principiul: „*toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi*”; „*toți oamenii sunt egali în fața tribunalelor și a curților de justiție*”; „*cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări: nimeni nu este mai presus de lege*”.

Nici vechea reglementare și nici actualul Cod penal nu enunță expres acest principiu, dar este consacrat implicit prin faptul că nu creează privilegii și imunități și nu conțin dispoziții pe motive de discriminare de orice natură.

Egalitatea în fața legii penale nu înseamnă uniformitate de tratament în aplicarea legii penale (individualizarea pedepselor, regim sancționator diferit etc.).

Curtea Constituțională a statuat că egalitatea în fața legii nu este o egalitate în conflict cu faptele, iar principiul egalității nu se opune ca o lege să stabilească reguli diferite în raport cu persoane care se găsesc în situații diferite¹.

§ 6. Răspunderea penală subiectivă (*nulla poena sine culpa*)

Acest principiu consacră faptul că răspunderea penală se fundamentează pe vinovăția persoanei care comite fapta. În lipsa vinovăției făptuitorului, nu există infracțiunea și nici teme pentru răspunderea penală.

---

¹ Curtea Constituțională a României, dec. nr. 70/1993, M. Of. nr. 307 din 27 decembrie 1993.